

Lovag felsőeőri Paál József
uradalmi kerületi gazdasági felügyelő

Lovag felsőeőri Paál József

(Somogyacsa, 1845. szeptember 28. – Dombóvár, 1919. június 23.)

Paál József 1845. szeptember 28-án született Somogyacsán. Édesapja Paál József kántortanító, édesanyja Gálovics Rozália.

Iskoláit nem tudjuk hol végezte. A középiskola elvégzése után gazdaképzőt végzett. 1864-től gazdatisztként tevékenykedik. 1880-tól már biztosan Horpácson (ma Sopronhorpács, hogy meg tudják különböztetni a Nógrád megyei Horpácstól), a Széchenyiek birtokán. Ebben az időben gróf Széchenyi Imre birtoka volt. Híres volt a tehenészetük és a kertészetük.

1878-ban házasságot kötött Kölgyesy Máriával. Házasságukból kettő gyermek született. Anna és Ilonka 1881-ben ikreként látták meg a napvilágot, de Ilonka nem sokkal születése után elhunyt.

1883-ban a fölművelésügyi miniszter állandó gazdasági tudósítónak nevezi ki a csepregi járásba.

1884 szeptemberében nyeri el az Esterházy hitbizomány Dombóvár kerületi gazdasági felügyelői állását.

Dombóvárra költöznek a szülei is. Édesapja ekkor már nyugalmazott kántortanító.

Az 1880-as évek végén igazgatósági tagja a barcsi sertéshizláló részvénytársaságnak és a dombóvári takarékpénztár részvénytársaságnak. A dombóvári takarékpénztár igazgatósági tagságát 1891-től édesapja veszi át, de júniusban elhalálozik. 1891-től igazgatósági tagja a barcs-drávavidéki takarékpénztárral egyesült önszervező szövetkezetnek.

1894-ben Fonyód-Bélatelepen 180 koronáért telket vásárol, melyre felépítteti a háromszintes pazar, Anna villát.

1895-ben beválasztják Tolna vármegye központi választmányába.

1897-ben Paál József hercegi kerületi felügyelőt jelölték az egyházi autonómia tamási választókerületének kongresszusi képviselőjévé, majd meg is választják. A dombóvári vörös kereszt fiókegylet elnöke. 1899-ben a közreműködésével sikerült elérnie Vásárosdombó községnek, hogy vasúti megállóhelye legyen.

1902-ben a fonyódi kápolna felavatása alkalmával Paál József biztosított szállást Széchenyi Miklós gróf püspök részére az Anna villában. A baja-bátaszéki híd ügyében Budapesten tartott értekezleten Paál József képviselte Esterházy herceget.

1903 júliusában Dr. Mihályffy József enyingi ügyvéd eljegyezte egyetlen leányát, Annát.

2.

1907-ben Újdombóvár község bírójává választja Paál Józsefet. Ez év decemberében a Dombóvári villamossági részvénytársaság igazgatósági tagjává választják.

1908-ban ünnepelte gazdatiszti szolgálatának 45. évét, amelyből 25 évet az Esterházyak szolgálatában töltött.

Ez év októberében a pápa a Szent Szilveszter-rend lovagkeresztjével tüntette ki a katolikus autonómia és a katolikus társadalom érdekében kifejtett tevékenységéért. Szemere Kálmán, ki főleg az Esterházy-féle birtok bérlői és uradalmi tisztjei ellen száll síkra, egyik plakátján Paál József lovag és Nagy István főszolgabíró ellen intézett durva hangú támadást. 1908 decemberében Apponyi Albert gróf kultuszminiszter elé vezette azt a dombóvári küldöttséget, melynek szónokaként arra kérte a minisztert állítson fel középiskolát Dombóváron.

1909-ben a király a Ferenc József-rend lovagkeresztjét adományozta Paál Józsefnek. Ebben az évben nyugdíjba vonult.

1910-ben az Országos Katolikus Szövetség pécsi egyházmegyei szervezetének világi elnökévé választják.

1911-ben ismét egy dombóvári küldöttséget vezet Budapesten Zichy János gróf kultuszminiszter elé a gimnázium ügyében.

1912-ben eladja a fonyódi gróf Zichy Béla-telepen lévő Anna villáját. A fonyódi kötődés nagyrészen a felesége testvére, Kölgyesy Kálmán lengyeltóti királyi járásbírónak köszönhető, akit az ősfürdőzők között említenek.

1914-ben a vezetése alatt megindult a mozgalom, hogy zárdát emeljenek az Orsolya rend számára, hogy ők vezessék a dombóvári és környékbeli leányok részére létrehozott iskolákat.

1914-ben a kezdeményezésére sertéshizlaldát hoznak létre. Ugyanakkor igazgatósági tagja a Kisjenői Főhercegi Uradalom Haszonbérlete részvénytársaságnak. Az Esterházy gimnázium ifjúsági segélyegyesületének alelnöke. 1917-ben mint lapkiadó tulajdonos, Nessler Alajos gimnáziumi igazgató szerkesztésével elindítja a Dombóvári Hírlap című társadalmi hetilapot. A Dombóvár és vidéke Hangya fogyasztási és értékesítő szövetkezet igazgatósági tagja.

1918-ban a gimnáziumnak adományozza az 1420 kötetet tartalmazó könyvtárát. Igazgatósági tagja a Dombóvári nyomda és papírkereskedés részvénytársaságnak.

1919. június 23-án délután 6 órakor hunyt el Dombóváron.

A Paál család Dombóváron a Jókai utcában a Paál-háznak nevezett klasszicista épületben lakott. (Ebben az épületben kezdte meg a tanítást 1913-ban a Faics-féle magán polgári leányiskola Paál József jóvoltából, míg fel nem épült az épülete.)

(Forrás: Az alábbiakban közölt cikkek és írások.)

3.

76a	Major János	Galaumbos László	Stella
22	Major János	Major János	Major János
28	Major János	Major János	Major János
28	Major János	Major János	Major János

Paál József születési anyakönyvi bejegyzése.

(Forrás: familysearch.org – Somogyacsa – Egyházi anyakönyvek)

1919	1919	Paál	Stella	Stella	Stella	Stella	Stella
1919	1919	Paál	Stella	Stella	Stella	Stella	Stella
1919	1919	Paál	Stella	Stella	Stella	Stella	Stella
1919	1919	Paál	Stella	Stella	Stella	Stella	Stella

Paál József halotti anyakönyvi bejegyzése.

(Forrás: familysearch.org – Újdombóvár – Halotti anyakönyvek)

A Paál-féle ház a Jókai utcában.

(Forrás: DRSzN fb. csoport)

Az összeállításban szereplő cikkek és írások időrendben, a megjelenés szerint lettek leírva.

4.

Közgazdasági Értesítő 1883. szeptember 20. (2. évfolyam 38. szám p. 1. ADT)

A földművelésügyi miniszter állandó gazdasági tudósítónak kinevezte:

... Sopron megye csepregi járására nézve *Paál József horpácsi lakost.* ...

Vadász és Versenylap 1883. október 11. (27. évfolyam 41. szám p. 373. ADT)

A szeptember 28-iki bábolnai lóárverés eredménye:

A ló neve	A ló vételára frt.	A vevő neve
.....		
Jussuf 93 Schagya	410	<i>Paál József Horpácsról</i> ...

Pesti Hírlap 1884. szeptember 28. (6. évfolyam 261. szám p. 11. ADT)

A herceg Eszterházy javak zárgondnoksága Sopronmegye *egyik fiatal jeles gazdáját Paál Józsefet*, - a gr. Széchenyi Imre berlini nagykövetünk horpácsi uradalmának kezelő gazdatisztjét, - kinevezte a dombovár-ozorai uradalom inspektorává.

Relegio 1883. 2. félév (31. szám p. 244. ADT)

... A titkár jelentette, miszerint az utolsó választmányi gyűlés óta egy alapítótag és 40 rendes tag lépett a társulatba. Névszerint: alapítótag gróf Serényi László; - rendes tagok: Vinis Fülöp fajszi káplán, *Paál József horpácsi ispán*, Holbesz József b.-sz.-mártoni plebános, Rézmann Márton m.-peterdi plebános, Perczel Lajos bonyhádi földbirtokos, Csontos Jenő zombai plebános, Singer Keresztély bonyhádi káplán, ...

Központi Értesítő 1887. november 10. (12. évfolyam 98. szám p. 746. ADT)

1887. szeptember 30. 94/3 Barcsi sertéshizlaló részvénytársaság Barcstelep.

Bittó István helyett Biedermann Ottó elnök. Mayer Antal és Biedermann Ottó helyett *Paál József* és Rak Bálint igazgatósági tagok.

Az 1887. évi február 26-án tartott közgyűlésen Bittó István igazgatósági elnök helyett igazgatósági elnökke: Biedermann Ottó, az igazgatóság tagjaivá pedig: az elnökke választott Biedermann Ottó és a kilépett Mayer Antal helyett: *Paál József dombovári* és Rak Bálint barcsi lakosok választattak meg.

Magyar Compass 15. 1887. (p. 242. ADT)

Dombóvár. – Dombóvári takarékpénztár részvénytársaság. – Megye: Tolna. – (1881 – 1911.)

Elnök: Jobbaházi Dőry József. **Igazgatósági tagok:** Cseri István, Hirsch Ödön, Nagy Márton, *Paál József*, Paunz Adolf, Reinitz Gábor, Reiszperger István, Ritter János, Weiner P. József, Ternyei Antal. . . .

Központi Értesítő 1891. március 01. (16. évfolyam 18. szám p. 298. ADT)

Szegzárdi törvényszék. 1891. febr. 13. 1765. sz. 106/10 Dombovári takarékpénztár mint részvénytársaság Főtelep: Dombóvár. . . .

Az 1891. évi január hó 18-án tartott évi rendes közgyűlés alkalmával *Paál József* és Ternyei Antal igazgatósági tagok helyében megválasztott *idősb. Paál József* és Hónig Mór igazgatósági tagok, dombovári lakosok ezen minősége és cégjegyzési jogosultsága bejegyeztetett. . . .

Szekszárd Vidéke 1891. június 25. (11. évfolyam 26. szám p. 7. ADT)

Özv. id. Paál Józsefné szül. Gálovics Rozália mint neje, *Paál József* hg. Eszterházy hitbizományi javak kerületi felügyelője mint fia, és neje szül. Kölgyesi Mariska mint menyee, végre Annuska mint unokája és a rokonság nevében is a legmélyebb fájdalommal tudatják felejtethetetlen férjnek, a szerető apának, apósának, nagyapának s rokonnak id. Paál József jubil. nyugalm. kántortanítónak életének 69-ik és boldog házasságának 47-ik évében folyó hó 19-én reggel ¼ 5 órakor a haldoklók szentségének ájtatos felvétele és négyheti türelmes szenvedés után történt gyászos elhunytát. . . .

Központi értesítő 1891. június 28. (16. évfolyam 54. szám p. 1063. ADT)

1891. máj. 9. 3479. sz. 93/7 A barcs-drávavidéki takarékpénztárral egyesült önszegélyző szövetkezet. Főtelep: Barcstelep.

Az 1891. február 25-én tartott közgyűlésen az elhalt Epstein Mór helyett igazgatósági tagokká: *Paál József* és Kondrát Imre választattak meg kiknek cégjegyzési jogosultsága bejegyeztetett.

Pécsi Figyelő 1895. november 03. (23. évfolyam 252. szám p. 2. ADT)

Tolna vármegye központi választmánya.

A napokban a következőkép alakult meg:

Megválasztottak: gróf Apponyi Sándor, Bárány Sándor, Bernrieder József, Boda Vilmos országgyűlési képviselő, idősb. Cholnoky Imre, Daróczy Tamás, báró Dőry Jenő, Fördös Vilmos, Fördös Dezső, Jeszenszky Andor, báró Jeszenszky Károly, Kovács Sebestyén Endre, dr. Kramolin Emil, Kurcz Vilmos, Kovách János, László Lajos, dr. Moldoványi István, *Paál József*, Péchy József prépost, Perczel Lajos, . . .

Pécsi Közlöny 1897. július 13. (5. évfolyam 77. szám p. 3. ADT)

Tamásiban f. hó 11-én jelölőgyűlést tartottak, melyen a nagyszámmal egybegyűltek *Paál József hercegi kerületi felügyelőt* jelölték a tamásii választókerület képviselőjévé. (Egyházi autonómiai kongresszusi képviselő.)

Tolnamegyei Közlöny 1899. január 22. (27. évfolyam 4. szám p. 4. ADT)

Kinevezés.

A magyar szent korona országai vörös kereszt egyletének elnöke – Lajos Győző főherceg, mint védnökhelyettes hozzájárulásával – *felsőőri Paál József dombovári uradalmi felügyelőt, a dombovári vörös kereszt fiókegyesület elnökét, az egyesület megbízottjává nevezte ki oly rendeltetéssel, hogy mozgósítás esetén a dombovári betegnyugállomásnál teend szolgálatot.*

Pécsi Közlöny 1899. március 02. (7. évfolyam 26. szám p. 2. ADT)

Uj rakodó állomás.

Régi óhajuk volt már a vásárosdombóiaknak a Budapest-pécsi vonalon egy kis megállóhely. Az orruk előtt robognak el a vonatok s mégis ha vásárosdombói ember valahova utazni akar, óraszámra kell előbb kocsznia, míg állomást ér, hol fölülhet a gőzparipára. Szerény az óhajtása, csak egy kis megállóhely – s íme az óhaj sokkal vérmesebben készül teljesedésbe menni, mert nem csak egyszerű megállóhelyről van szó, hanem két vágányu rakodó állomásról. Ebben nagy érdeme van V.-Dombó község értelmi vezetőségének és Weisz Ödön herceguradalmi bérlőnek. Febr. 25-én *Paál József hercegi inspektor* gyűlést tartott az ügyben a község háznál. Ott előadta, hogy Esterházy herceg hajlandó V.-Dombón rakodó állomás létesítéséhez hozzájárulni, ha annak költségei viselésében saját anyagi érdekükben a község és az érdekeltek részt vesznek. A herceg kész is a rakodó állomás létesítésére szükséges 9000 frtot a M.Á.V. üzletvezetőségénél lefizetni, ha az érdekeltek kötelezik magukat ez összegnek 20 év alatti törlesztésére.

Dombóvár és Vidéke 1899. március 19. (1. évfolyam 13. szám p. 2.)

Köszönetnyilvánítás.

A következő sorok közlésére kéretünk fel. A dombovári Kath. Legényegylet ez uton is hálás köszönetét fejezi ki *Paál József hercegi ker. felügyelő urnak*, ki boldogult atyjáról rámaradt harmóniumot, hogy az egyleti tagok magukat az egyházi és világi énekekben gyakorolhassák, az egyletnek ajándékozta. Nem először van szerencsénk regisztrálni *Paál urnak* az egylet iránti jóindulatát, mert már a mult évben is a maga költségén nyomatta ki az alapszabályokat ötszáz példányban. Az isten fizesse meg! Nyárády Aladár, elnök.

Pécsi Közlöny 1902. november 23. (10. évfolyam 206. szám p. 5. ADT)

A baja-bátaszéki híd ügyében Budapesten tartandó értekezleten való részvételüket bejelentették a város polgármesteri hivatalánál: Kindl J. kereskedelmi tanácsos, alelnök, Jánosi Engel József és Záray Károly dr. titkár, továbbá dr. Daimel Károly Békésmegye főjegyzője, Boda Vilmos országos képviselő, Darányi Ferenc dr. orsz. képviselő, *Paál József hercegi felügyelő Dombovárról*, az országos Magyar Gazdasági Egyesület részéről Bujanovics Sándor udvari tanácsos, alelnök,

Religio 1902. 2. félév (20. szám pp. 157-158. ADT)

Fonyód. A kápolna megáldása.

A hívek óriási tömegének, Somogyvármegye hivatalos képviselőinek, a fonyódi fürdőtelep vendégei sokaságának jelenlétében történt meg mult héten azon kápolna és kálvária megáldása, amelyet Major Ferencz orsz. képviselő vallásos pártfogók segítségével építtetett a hatalmasan felvirágzó fonyódi fürdő-telep legszebb pontjain.

Széchenyi Miklós gróf győri püspök, aki Major kérésére készségesen vállalkozott a szép mű megáldására, titkára kíséretében jött Fonyódra, ahol a fürdőhelyre vezető uton három csinos lombos-virágos diadalkapu alatt haladt *Paál József autonómiai kongresszusi képviselő villájába*, kinek vendége volt.

Másnap már korán reggel mindenünnen beláthatatlan hosszú sorokban özönlött a nép a magaslatra, amelyet az új kápolna és a kálvária koronáz és kivált a közellakók közül számosan örömkönyveket sírtak, hogy immár van nekik is istenházuk.

Százával, ezrivel jöttek a hívek Kaposvárról, Osztópánról, Öreglakról, Lengyeltótiról, Somogyvárról, Buzsákról, Szőlős-Györkről, Tót-Gyügyről, Balaton-Berényről, Lelléről, Bogláról, Tót-Szent-Pálról, de még a Balaton tulsó, zalai partjáról is százával jöttek a hívek.

. . . .

**Az „Anna-villa” Báltelepen az 1900-as évek elején.
(Forrás: A fonyódi gróf Zichy Béla-telep p. 67.)**

Pécsi Közlöny 1903. január 27. (11. évfolyam 21. szám p. 6. ADT)

Személyi hír.

Apponyi Géza gróf tegnap délután 4 órakor érkezett városunkba, hogy a katolikus kör közgyűlésén elnököljön, vacsorára *Paál Józseffel az Eszterházy hercegi uradalmak dombovári felügyelőjével* és Perczel Ákossal a kath. kör újonnan megválasztott világi alelnökével a megyés püspökhöz volt vacsorára hivatalos, s még az éjjeli vonattal elhagyta városunkat.

Tolnamegyei Közlöny 1903. július 30. (31. évfolyam 31. szám p. 3. ADT)

Eljegyzés.

Dr. Mihályffy József enyingi ügyvéd eljegyezte *felsőőri Paál József dombovári hercegi uradalmi felügyelő leányát, Annuska kisasszonyt.*

Tolnamegyei Közlöny 1907. szeptember 26. (35. évfolyam 39. szám p. 3. ADT)

Bíróválasztások.

Nagy István dombovári főszolgabíró elnöklete alatt Kocsolán Dobján Jánost, Ujdombóváron pedig *Paál József hercegi felügyelőt* választották meg községi bírónak.

Központi Értesítő 1908. január 26. (33. évfolyam 8. szám p. 139. ADT)

Szekszárdi törvényszék 1907. december 31. 10057. sz. 331/1 Dombovári villamossági részvénytársaság. Főtelep: Dombóvár.

. . . Az igazgatóság 5-8 tagból áll, kik a közgyűlés által első ízben egy, ezután három évre választatnak.

1907. évi december hó 8-án választottak: Dőry József, Kuncz József, *Paál József*, Schréter Károly, Weiner P. József, Molnár Pál, Márky Béla, Csullag Mihály.

Somogyvármegye 1908. szeptember 10. (4. évfolyam 206. szám p. 4. ADT)

Jubiláló gazdasági főlügelő.

*Paál József, az Esterházy hercegi hitbizomány dombovári gazdaságának főlügelője most tölti be gazdatiszti szolgálatának 45 évét, amelyből 25 évet az Esterházyak szolgálatában élt le. A fölötté rokonszenves gazdasági főlügelőnek ezen jubileumát Dombóvár és vidékének társadalma emlékeztetéssé akarja tenni és ezért *Paál József* tiszteletére október hó 1-én Dombóváron a Korona-szálló nagytermében díszebédet rendeznek. . . .*

Budapesti Hírlap 1908. október 02. (28. évfolyam 236. szám p. 12. ADT)

Pápai kitüntetés egy uradalmi felügyelőnek.

Dombóvárról jelentik:

Felsőőri Paál Józsefet, az Esterházy-féle hercegi uradalom kerületi felügyelőjét a pápa a Szent Szilveszter-rend lovagkeresztjével tüntette ki a katolikus autonómia és a katolikus társadalom érdekében kifejtett munkásságának elismeréséül, abból az alkalomból, hogy Paál József most töltötte be a hercegi uradalomban való szolgálatának huszonöt éves és gazdatiszti működésének negyvenöt éves jubileumát.

Pécsi Újlap 1908. október 04. (2. évfolyam 227. szám p. 1. ADT)

Szemere Kálmán újra működik.

A szakcsi apostol, ki főleg az Esterházy-féle birtok bérlői és uradalmi tisztjei ellen szállt síkra, lovag Paál József okt. 1-én tartott jubileumán Somogy, Tolna és Baranyavármegyék népéhez címzett öles plakáton újra megjelent s kezébe vette újra a már egyszer megfogott fegyvert. Ezen plakátja Paál lovag és Nagy István dombóvári főszolgabíró ellen irányul, persze a népbolondítás és kalandos földosztás terveivel felpékelve. És csodák csodája, épen most kapott öt napi felfüggesztést, hogy agyonvert nővére ügyeit rendezhesse. Most, hogy a nép már több ízben látja s vele személyesen érintkezik, jó lesz az illetékes tényezőknek résen lenni.

Somogyvármegye 1908. december 15. (4. évfolyam 287. szám p. 5. ADT)

A dombóváriak küldöttsége a kormánynál.

Dombóvár nagy számu küldöttsége tisztelgett szombaton délelőtt a képviselőházban Apponyi Albert gróf és Günther Antal minisztereknél, valamint Szerényi József kereskedelemügyi államtitkárnál. – A küldöttségben részt vettek: Sággy Gyula, Hainrikffy Pál, Thaly László, Szunyogh Mihály orsz. képviselők, Paál József hercegi felügyelő, Nagy István főszolgabíró és Illés Gyula főjegyző.

A küldöttség elsősorban Apponyi Albert gróf kultuszminisztert kereste föl, akit Paál József hercegi felügyelő arra kért, hogy állítson föl Dombóváron középiskolát. Apponyi Albert gróf kultuszminiszter válaszában kijelentette, hogy a kérdést a legnagyobb jóindulattal tanulmányozni fogja és annak teljesítését kilátásba helyezi.

Somogyvármegye 1909. július 10. (5. évfolyam 154. szám p. 4. ADT)

Kitüntetett jószágfelügyelő.

Hírt adtunk már róla, hogy a király Paál Józsefnek, Esterházy Miklós herceg dombóvári jószágföfelügyelőjének, a Ferenc József-rend lovagkeresztjét adományozta. – A rendjelet

Apponyi Géza gróf, tolnamegyei főispán f. hó 15-én, csütörtökön délelőtt fogja átadni ünnepélyesen Dombóváron a kitűntetettnek. *Paál József* tisztelői ez alkalomból a jószágfőlügyelő ünneplésére délután 1 órakor Dombóváron a Korona-szálló nagytermében díszebédet rendeznek.

Soproni Napló 1909. szeptember 12. (13. évfolyam 203. szám p. 3. ADT)

Változások a hercegi tisztikarban.

Paál József, Esterházy Miklós herceg dombóvári uradalmának a felügyelője, a mint értesülünk, az idei ősz folyamán nyugdíjba lép. Helyébe Bölöny Ödön kaposvári gazdasági felügyelőt nevezik ki Dombóvárra felügyelővé, míg a kaposvári gazdasági felügyelő Diwald Géza hercegi számtiszt lesz, a ki eddig Kismartonban teljesített szolgálatot.

Pécsi Újlap 1910. február 13. (4. évad 34. szám p. 1. ADT)

Az Országos Katholikus Szövetség pécsmegyházmegyei szervezetének közgyűlése.

Gróf Zichy Gyula megyéspüspök tegnapi számunkban egész terjedelmében közölt megnyitó-beszéde után, mivel Streicher József paksi apátplébános a szervezet elnöke akadályozva volt a megjelenésben, Frey János dr. hímesházai esperesplébános terjesztette elő a titkári és pénztári jelentéseket. Indítványozta, hogy ezentul a szervezetnek világi elnöke és titkára is legyen. Ennek alapján a szervezet tisztviselőikara így alakult meg: Egyházi elnöknek nagy lelkesedéssel Streicher József apátplébános, *világi elnöknek Paál József nyugalmazott hercegi uradalmi felügyelő (Dombóvár) választatott meg. Egyházi titkár dr. Frey János, világi titkár Polácsi János tanító (Mecsekszabolcs) lett.*

Pécsi Újlap 1911. január 06. (5. évfolyam 5. szám p. 1. ADT)

Főgimnázium Dombóváron.

Ismeretes az a mozgalom, melyet a gyönki ág. ev. gimnázium áthelyezése érdekében indított Dombóvár, Tamási, Siklós és Dunaföldvár. A nagy verekedésnek az lesz a vége, hogy a gyermeket nem adják ki nevelésbe, megmarad Gyönkön az – édes apjánál. Dombóvár azonban, bármi uton-módon és – mondjuk – jogosan, akar gimnáziumot. Hogy megkapja, kilátása is van rá. Mint értesülünk, Dombóváron *felsőőri Paál József* lovag kezdeményezésére katolikus jellegű főgimnázium felállítását kívánják és érte tetemes áldozatot is hoznak. *Lovag Paál József* vezetésével 150 tagu küldöttség megy január 10-én Budapestre Zichy János gróf kultuszminiszterhez, hogy Dombóváron katolikus főgimnáziumot létesítsen. Zichy János gróf január 10-én (kedden) délelőtt fél 12 órakor fogja fogadni a küldöttséget.

Dunántúl 1911. május 24. (1. évfolyam 48. szám p. 3. ADT)

Erzsébet-kórház Dombóváron.

Az Országos Vörös-Kereszt egyesület dombóvári fiókja még Erzsébet királyné halálakor gyászünnepélyt tartott és *Paál József inspektor indítványára* 500 koronás alapítványt tett le a királynéről elnevezendő kórház részére. Azóta sok utánjárás, gyűjtés, adományozás folytán ez az összeg felszaporodott 80,000 koronára és *Paál József kérelmére* ő felsége legkegyesebben megengedte, hogy az építendő kórház Erzsébet királynéről neveztesse el. Ez év februárban pedig azt is megengedte a király, hogy a pénzügyminisztérium a lottójövedékből 30-40,000 koronát adjon a kórház céljaira. A miniszter a főispán útján le is küldte már az ügyet a dombóvári főbíróhoz véleményadás és bővebb információ végett, és így az ügy is kedvező állásban van. Herceg Esterházy Miklós 4000 négyszögöl területet adott ingyen a kórházhoz; a hadügyminiszter évi 1000 korona segélyt helyezett kilátásba; Ujdombóvár község 15,000 koronát adott. Így minden jel arra mutat, hogy már a jövő évben az ujdombóvári állomás közelében felépül a hatalmas kórház, melylyel a Vörös-Kereszt egyesület dombóvári fiókja és annak ügybuzgó vezetősége szerez magának nagy érdemeket.

Dunántúl 1911. szeptember 27. (1. évfolyam 149. szám p. 3. ADT)

A dombóvári katolikus főgimnázium ügye.

Barkóczy Sándor báró, miniszteri tanácsos, titkára, Németh Artur kíséretében Dombóvárra érkezett, hogy az ott létesítendő katolikus főgimnázium ügyében tárgyalásokat folytasson. Barkóczyt az állomáson Nagy István főszolgabíró a két község bíráival és jegyzőivel fogadta és üdvözölte. Báró Barkóczy és kísérete *Paál József nyugalmazott hercegi felügyelőnél* szállt meg. A megérkezés után kocsira ültek újra és bejárták a községet s végül a herceg által gimnáziumnak megajánlott telkekhez hajtottak. . . .

Pécs Napló 1914. február 19. (23. évfolyam 40. szám p. 4. ADT)

Dombóvár haladása.

A szomszéd Tolnavármegye népes nagyközsége, Dombóvár, mely nem csak gazdasági, de kulturális téren is öröndetesen halad előre, újabb és újabb intézmények létesítésén fáradozik s munkáját siker kíséri. Az idén nyitotta meg nagy áldozatok árán katolikus gimnáziumát s hogy erre, milyen nagy szükség volt, bizonyítja az a körülmény, hogy mindjárt párhuzamos osztályt kellett nyitani, amennyiben a jelentkező tanulók száma a százat fölülmulta. Most leányiskoláról gondoskodnak. *Paál József lovag, nyugalmazott hercegi jószágkormányzó* vezetésével megindult a mozgalom, hogy az Orsolya-szüzek számára zárdát emeljenek s azok vezessék a dombóvári leányiskolákat, még pedig elemi, polgári, felső leány és kereskedelmi oktatással. Az Orsolya-szüzekkel folytatott tárgyalások eredményre vezettek, azok hajlandók Dombóváron az említett iskolák vezetésére letelepedni. A dombóvári hitközség vett telket, házat, de a cél elérésére az még szűk; a szomszédos telket és házat is meg kellene venni. A hitközség azonban az újabb áldozatokra

már nem képes. *Paál József lovag indítványára a hitközség a pécsi káptalanhoz fordult segítségért. A pécsi káptalan nagyprépostja, Szeifritz István választó püspök tudatta Paál József lovaggal, hogy tekintetbe véve Dombóvárnak a katolikus ügyekért eddig hozott áldozatait és a pártolásra érdemes célt, a pécsi káptalan hajlandó harmincezer koronát örök alapítványként adni. Szükséges azonban, hogy előzetesen az intézet létesítéséhez megkívánt föltételek mind biztosítva legyenek s ezek után a dombóvári hitközség írásban nyujtsa be kérelmét a pécsi káptalanhoz, mely az összeg azonnal folyósítani fogja.*

Pécsi Napló 1914. április 26. (23. évfolyam 95. szám p. 9. ADT)

Uj sertéshízlalda rt. Pécs vidékén.

Paál József hercegi uradalmi nyugalmazott felügyelő kezdeményezésére most Dombóváron, mely nagyközség minden téren a haladás jelenségeit mutatja, 100, esetleg 150.000 korona részvénytőkével sertéshízlaldát létesítenek.

Világ 1914. június 30. (5. évfolyam 152. szám p. 20. ADT)

A főhercegi uradalom bérbeadása.

Említést tettünk már arról, hogy kisjenői főhercegi uradalom bérbevételére egy részvénytársaság alakult. Az új társaságot, amelynek célja Kisjenői Főhercegi Uradalom Haszonbérlete rt., most jegyezte be a céghivatal. A társaság igazgatósági tagjai: Dr. Éber Antal, *Paál József*, Gelley Antal, Libits Adolf, Hofhauser Ödön.

Iskolai értesítők – Katolikus Esterházy gimnázium, 1914. (p. 27. ADT)

Az egyesület vezetősége. Tisztikar.

Elnök: Hivatalból Nessler Alajos főgimnáziumi igazgató.

Alnelök: *Felsőőri Paál József nyugalmazott hercegi felügyelő, a Ferenc József-rend lovagja.*

Titkár: Schneider András főgimnáziumi tanár, helyettese Dóri Antal főgimnáziumi tanár. . . .

Tolnamegyei Közlöny 1916. január 30. (44. évfolyam 5. szám p. 2. ADT)

Vöröskeresztes kitüntetés.

Ferenc Salvator főherceg, mint az osztrák-magyar monarchia Vöröskereszt egyleteinek védnökhelyettese Őfelségétől legkegyelmesebben átruházott hatáskörében 1916. évi január hó 3-án kelt magas elhatározásával, a háboru alatt a katonai egészségügy körül szerzett kiváló érdemei elismeréséül a Vöröskereszt hadiékítményes II. osztályu díszjelvényét adományozta *Felsőőri Paál József Vöröskereszt egyleti főmegbízotthelyettesnek Dombóvárott.*

Tolnamegyei Közlöny 1917. január 07. (45. évfolyam 1. szám p. 2. ADT)

Dombóvári Hírlap.

Uj hetilap indult meg Dombóváron „Dombóvári Hírlap” címen. A lap felelős szerkesztője Nessler Lajos dombóvári főgimnáziumi igazgató, *kiadótulajdonosa pedig felsőőri Paál József.* Az élénken szerkesztett társadalmi és szépirodalmi lap első számában Mihályi Ákos dr., a budapesti tudományegyetem rektora, Rézbányay József dr. pécsi címzetes kanonok és Forrai István lapunk munkatársa írtak cikkeket.

Központi Értesítő 1918. február 14. (43. évfolyam 13. szám p. 328. ADT)

Szekszárdi törvényszék 1918-13. 1918. január 28. Cg. 14/2. 117/1.

Dombóvár és vidéke „Hangya” fogyasztási és értékesítő szövetkezet. Főtelep: Dombóvár.

Az igazgatóság 7 tagból áll. 1917. december hó 16-án választották: *Paál József*, dr. Piukovich Sándor, Baumgart János, Laurisch Károly, Ritzl Bálint, Vanda Márton és Köllöd András dombóvári lakosok.

Iskolai értesítők – Katolikus Esterházy gimnázium 1919. (p. 11. ADT)

... Az intézet tanári könyvtárát nagy mértékben növelte boldog emlékü *felsőőri Paál József* nyugalmazott hercegi uradalmi felügyelő, aki 1420 kötetre menő értékes könyvtárát adományozta az intézetnek.

A fonyódi gróf Zichy Béla-telep (p. 67.)

... Hasznos és munkás életének 73., boldog házasságának 41. évében 1919. június 23. délután 6 órakor hunyt el. Felesége, Kölgyesy Mária és leánya Mihályffy Józsefné Paál Anna gyászolta. Kölgyesy Mária 1923-ban hunyt el 64 évesen. . . .

Dombóvári Hírlap 1922. november 05. (6. évfolyam 50. szám p. 2. ADT)

Halottak emlékezete a dombóvári temetőben.

Mindenszentek délutánján Dombóvár közönsége évről-évre elzarándokol a halottak városába, hogy kegyeletének adóját lerója. Koszoruk, virágok, gyertyalángok jutnak minden sorra és – fájó könnyek, imádságok: a szívek ajándéka. Elmentünk ez idén is halottainkhoz, hiszen sehol sincsenek talán oly közel a temetők lakói az élőkhöz, mint éppen nálunk, minden nap temetni járó szomorú magyaroknál. A sírnál ismerjük csak meg a mi nagyjainkat, midőn már halálba fagyott drága magyar életünk. Ott látjuk meg nagyságunkat, mely sírba hullott. *Dombóvár kultur életének nagy halottja, felsőőri Paál József sírjánál a dombóvári kir. kath. Esterházy Miklós nádor főgimnázium tanulói jelentek meg a tanáraik*

14.

vezetése mellett. A szívbemarkoló gyászének után Altmann Ferenc VIII. oszt. tanuló mondott gyászbeszédet, melyben az ifjúság háláját fejezte ki a gimnázium elhunyt jótévője iránt.

Dunántúl 1923. január 25. (13. évfolyam 19. szám p. 3. ADT)

Özv. Felsőőri Paál Józsefné szül. Kölgyessy Mária 64 éves korában meghalt Dombóváron. Az elhunyt uriaszony Paál József hercegi jószágfelügyelőnek volt az özvegye. Vallásos, nemes lélek volt, akinek elhunytja fájdalmas részvétet keltett mindenfelé, ahol csak ismerték. Temetése Dombóváron volt nagy részvét mellett.

Tolnamegyei Ujság 1926. október 16. (8. évfolyam 41. szám p. 4. ADT)

Címerfordítás.

Dr Mihályfi Józsefné szül. felsőőri Paál Anna, néhai felsőőri Paál József, volt dombóvári hercegi felügyelő egyetlen leánya, a felsőőri Paál család utolsó tagja e hó 3-án Enyingen meghalt és e hó 5-én temették Veszprém vármegye előkelő közönségének impozáns részvételével.

(Az Anna villa ma is áll átalakítva, Fonyód-Bélatelepen a Bartók Béla utca 30. szám alatt. V. L.)

Az összeállítás nagyobb részben az Arcanum Digitális Tudománytár (ADT) oldalain fellelhető anyagokból készült.

Hivatkozások a cikkek mellett.

Összeállította: Vati László Dombóvár, 2023. február 7.

Az összeállítás részben vagy egészben szabadon felhasználható az összeállítóra való hivatkozás után.